

VNG reactie op het rapport eeuwigdurende grafrust opgesteld door Regioplan in opdracht van BZK

7 november 2022

In reactie op de initiatiefnota van het lid Van Baarle heeft de minister van BZK een onderzoek en een kabinetsreactie aangekondigd naar eeuwigdurende grafrust. Ten behoeve van de kabinetsreactie heeft de minister een zienswijze gevraagd over de uitkomsten van het onderzoek naar eeuwigdurende grafrust aan betrokken organisaties, waaronder de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De VNG heeft zitting gehad in de klankbordgroep die het onderzoek heeft begeleid. Voorts is zijn de conclusies van het onderzoek besproken met een aantal gemeenten in een digitaal overleg op 11 oktober 2022.

Hierbij geven we onze reactie:

De VNG heeft waardering voor de onderzoekers van Regioplan die het vraagstuk grondig in kaart hebben gebracht.

Wij onderschrijven de volgende conclusies van het rapport:

De vraag naar Islamitisch begraven en eeuwigdurende grafrust neemt toe naarmate het aantal moslims in Nederland groeit en de een steeds groter deel van hen (vooral de jongere generatie) moslims in Nederland wil worden begraven. Uit het onderzoek komt geen eenduidig beeld naar voren van de vraag naar en het aanbod van eeuwigdurende grafrust. Een betrouwbare indicatie van het aanbod valt niet vast te stellen, omdat er geen representatieve cijfers zijn op dit vlak.

De vraag naar Islamitische begraven en eeuwigdurende grafrust is aanzienlijk hoger in de grote gemeenten (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en ligt tevens gemiddeld iets hoger in het westen van het land, ten opzichte van de andere regio's.

Over het geheel genomen is er voldoende ruimte om in de huidige en verwachte toekomstige vraag naar Islamitisch begraven en eeuwigdurende grafrust te voorzien, maar dit geldt niet altijd voor de Randstad. Daar is vaker een tekort aan geschikte grond, terwijl er op de begraafplaatsen nog voldoende ruimte is.

Het is niet nodig en niet wenselijk dat het recht op eeuwigdurend grafrecht in de wet wordt geregeld want er kunnen geen garanties worden gegeven voor de eeuwigheid en het onderhoud wordt voor de begraafplaathouder een zeer kostbare aangelegenheid. Het bestaande grafrecht voor onbepaalde tijd komt tegemoet aan de wens van eeuwigdurend grafrecht. Maar voor burgers die eeuwigdurende grafrust proberen te regelen zijn de grafrechten erg duur vanwege het jarenlange onderhoud. Wordt er niet betaald voor onderhoud, dan heeft de begraafplaathouder in het kader van de Wlb het recht het graf te ruimen.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat er wel wat mogelijkheden zijn om de problemen die grafrecht voor onbepaalde tijd met zich meebrengt, te verzachten: natuur begraven, begraven in lagen, begraafplaats opheffen en er een park van maken, onderhoudsvrije grafmonumenten, maar gebleken is ook dat die mogelijkheden niet voor alle moslims een oplossing zijn.

We maken een kanttekening bij de aanbeveling uit het rapport om moskeeverenigingen en -stichtingen gelijk te stellen aan kerkgenootschappen, voor wat betreft het recht in artikel 38 e.v. van de Wet op de lijkbezorging (hierna Wlb) op hulp van de lokale overheid bij de aanleg van een eigen begraafplaats, ofwel door aanpassing van de definitie zelf of door aanpassing van de reikwijdte in de Wlb. Wij hebben begrip voor deze aanbeveling, maar we overzien de consequenties daarvan voor de vraag richting gemeenten onvoldoende. Uit de rapportage blijkt dat ook zonder aanpassing van de reikwijdte van artikel 38 gemeenten over het algemeen positief staan tegenover verzoeken om medewerking bij de realisatie van een Islamitische begraafplaats. We vragen BZK de consequenties van deze aanbeveling gedegen in kaart te brengen en af te wegen.

De VNG is verder van mening dat gemeenten een verantwoordelijkheid hebben om Islamitische organisaties te faciliteren bij het vinden van geschikte grond, maar dat het aan de organisaties zelf is om een bijzondere begraafplaats in te richten en te exploiteren. Wij vinden dat geen taak van gemeenten. We wijzen in dit verband op Joodse organisaties die dit al lang doen.

Om het gebrek aan geschikte grond (met name in de Randstad) aan te pakken, zullen gemeenten in de regio meer met elkaar moeten samenwerken. De oproep tot meer samenwerking geldt wat ons betreft niet alleen voor gemeenten in de regio, maar ook voor Islamitische organisaties. Niet alleen staan zij dan sterker tegenover de gemeente, het is voor de gemeente ook gemakkelijker om zaken te doen met een partij dan een selectie te moeten maken uit verschillende initiatieven.

Tot slot wordt in het onderzoek geconcludeerd dat het kennisniveau van gemeenten over de Wlb en de mogelijkheden voor Islamitisch begraven niet bij alle gemeenten even hoog is. Hier zien wij wel een rol voor de VNG om gemeenten goed te informeren en hun vragen te beantwoorden.